

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 vtrum retributio gratiarum sit differenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

primæ ad Theſ. vlti. In omnibus gratias agit.

RESPON. Dicendū, q̄ omnis effectus naturaliter ad ſuam cauſam conuertitur. Vnde Diony. dicit 3. cap. de diu. no. * q̄ Deus omnia in ſe conuertit, tamquam omnium cauſa. Semper enim oportet q̄ effectus ordinetur ad finem agentis. Manifeſtū eſt autem q̄ benefactor, inquantū huiusmodi, eſt cauſa beneficiati. Et ideo naturalis ordo recompēſationē, conuertatur ad benefactorē ſecundū modū vtilitatis. Et ſicut de patre didū eſt ſupra, * benefactori quidem inquantū huiusmodi debetur honor & reuerētia, eo q̄ habet rationem principij: ſed per accidēs debetur ei ſubuentio, vel ſuſtēſatio, ſi indigeat.

cap. 7. de electione

Q. 101. ar. 2. & q. 31. ar. 3.

lib. 5. c. 9. par. 1. a principio

lib. 5. cap. 71. tom. 5.

lib. 2. c. 6. in principio

lib. 6. cap. 12. circa mediū

lib. 3. c. 21. in principio

lib. 2. c. 22. in fine illius

lib. 8. c. 71. circa mediū, tom. 5. videtur inferri ex cap. 13. lib. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſicut Seneca dicit in lib. de Beneficijs, * Sicut non eſt liberalis q̄ ſibi donat, nec elemēs qui ſibi ignoſcit, nec miſericors q̄ malis ſuis tangitur, ſed qui alijs: ita eſt nemo ſibiipſi beneficiū dat, ſed naturę ſue parēt, q̄ mouet ad reſtītūda nocua, & ad appetēda proficua. Vnde in hijs, q̄ ſunt ad ſeipſum, nō habet locū gratitudo, & ingrātudo. Nō. n. poteſt homo ſibi aliquid denegare, niſi ſibi retinendo. Metaphoricē tamē illa, quæ ad alterū proprie dicuntur, accipiuntur in hijs quæ ſunt ad ſeipſum, ſicut de iuſtitia dicit Philoſophus in 5. Ethicorum, * inquantū ſcilicet accipiuntur diuerſæ partes hominis, ſicut diuerſæ perſonæ.

AD SECVNDVM dicendum, quod boni animi eſt, vt magis attendatur ad bonum, quàm ad malum. Et ideo ſi aliquis beneficium dedit non eo modo quo debuit, non ideo debet recipiens a gratiarum actione ceſſare, minus tamen quàm ſi modo debito præſtituſſet, quia etiā beneficium minus eſt: quia vt Seneca dicit in lib. de Beneficijs, * Multum celeritas fecit, multum abſtulit mora.

AD TERTIVM dicendum, quod ſicut Seneca dicit in ſexto de Beneficijs. † Multum intereſt, ytrum aliquis beneficium nobis det ſua cauſa, an ſua & noſtra. Ille qui totus ad ſe ſpectat, & nobis prodeſt, quæ & aliter ſibi prodeſſe non poteſt, eo mihi loco habendus videtur, quo qui pecori ſuo pabulum proſpicit, ſi me in confortium admiſerit: ſi duos cogitauit, ingratus ſum & iniuſtus, niſi gaudēam hoc illi proſuiſſe, quod proderat mihi. Summæ malignitatis eſt non vocare hoc beneficium, niſi quod dantem aliquo incommodo afficit.

AD QVARTVM dicendum, quod ſicut Seneca dicit in tertio de Beneficijs, * Quādiu ſeruus præſtat quod a ſeruo exigi ſolet, miniſterium eſt: vbi pluſquā a ſeruo neceſſe eſt, beneficium eſt. Vbi enim in affectum amici tranſit, incipit vocari beneficium. Et ideo etiā ſeruis vltra debitum facientibus gratiæ ſunt habendæ.

AD QVINTVM dicendum, quod etiā pauper ingratus non eſt, ſi faciat quod poſſit. Sicut enim beneficium magis in affectu conſiſtit, quàm in effectu: ita eſt recompēſatio magis in affectu conſiſtit. Vnde Seneca dicit, in ſecundo de Beneficijs, * Qui grate beneficium accipit, primam eius penſionem ſoluit. Quod grate autē ad nos beneficia peruenerint, indigentis eſt iſtis affectibus: quod non ipſo tantum audente, ſed vbique teſtemur. Et ex hoc patet, q̄ quantumcūque in felicitate exiſtenti poteſt recompēſatio beneficij fieri per exhibitionem reuerentiæ, & honoris. Vnde Philoſophus dicit, in 8. Ethicorū, * q̄ ſuper excellenti quidem habet fieri honoris retributio, indigenti autem retributio lucri. Et Seneca dicit in 5. de Beneficijs, † Multa ſunt per quæ quicquid debemus, reddere & felicibus poſſumus, ſide-

le conſilium, aſſidua conuerſatio, & ſine adulatione iocundus. Ex hoc ut homo optet indigentiam, beneficium dedit hoc q̄ beneficium ſetur: ga vt Seneca dicit in 6. de Beneficijs, cuius nullum beneficium manum erat votum: quanto inſtantius cui beneficiū debet: ſi autem illi dedit, in peius mutatus eſt, debet tunc compenſatio ſecundum ſtatum virtutem reducat, ſi fit poſſibile. Si nabilis propter malitiā, tūc alter eſt prius etat: & ideo non debetur beneficij ſicut prius: & tamen quantum ad na honeſtate, memoria debet haberi. Ad ſextvm dicendum, quod recompēſatio beneficij præcipue poſtulat: & ideo eo modo debet recompēſari quo magis fit vtilis. Si tamen poſſibile eſt in damnum ipſius veratur, recompēſant, vt Seneca dicit in 6. de Beneficijs, Reddendum mihi eſt, non ſecundum didero, actuendum.

ARTICVLVS

Vtrum homo debeat ſtatim beneficium

AD QVARTVM ſic proceditur. Vnde H. Amō debeat ſtatim beneficium recipere, la enim quæ debemus ſine certitate reſtituere ſtatim: ſed non eſt aliquid reſcriptus recompēſationi beneficii, cuius cadit ſub debito, vt didum eſt. Superius mo ſtatim beneficium recompēſari. ¶ 2. Præ. Quāto aliquid bonum meo mi ſeruiore, tanto videtur eſſe beneficium: uore animi videtur procedere, q̄ bonitas ras adhibeat in faciendo quod debet, eſſe laudabilius, q̄ ſtatim homo recipere. ¶ 3. Præ. Seneca dicit in 2. de Beneficijs, I propriū beneficiatoris eſt licentia, ſed recompēſatio debet beneficium recipere. go debet ſtatim recompēſari.

SED CONTRA eſt, quod Seneca dicit in 6. de Beneficijs, * Qui ſellinat reddere grati hominis, ſed debitoris.

RESPON. Dicendum, quod beneficium dandū duo conſiderantur, ſcilicet actus: actus enim: ita etiam hæc duo conſiderantur in recompēſatione beneficij, & quantum ad actum recompēſatio ſtatim habenda eſt, & ca dicit in ſecundo de Beneficijs, * Beneficium: accipe benigne. Quāto tamen beneficium, debet expectari tempus, oportet ſi beneficiatori oportuna. Si tamen beneficium tempore ſtatim velit aliquis reddere, non videtur eſſe beneficium, ſed inuita. Vt enim Seneca dicit in 6. de Beneficijs, Qui nimis cito cupit ſoluerē, inuitus debet, ingratus eſt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod beneficium eſt ſtatim ſolendum, alioquin non eſt iuſtitia equalitas, ſi vultis beneficium abſq; eius voluntate. ſed debet tunc ex honeſtate debēris. Et ideo recompēſatio ſecundum quod eſt actuendum.

AD SECVNDVM dicendum, quod

tatis non est virtuosus, nisi sit ratione ordinatus. Et ideo si aliquis ex feruore animi preoccupet debitum tempus, non erit laudandus.

AD TERTIVM dicendum, quod beneficia et sunt opportuno tempore danda: & tunc non est amplius tardandum, cum opportuno tempus aduenit. Et idem etiam obseruari oportet in beneficiorum recompensatione.

ARTICVLVS V.

Vtrum gratiarum actio sit attendenda secundum affectum beneficiantis, an secundum effectum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod beneficiorum recompensatio non sit attendenda secundum affectum beneficiantis, sed secundum effectum. Recompensatio enim beneficij debetur: sed beneficium in effectu consistit, ut ipsum nomen sonat: ergo recompensatio debet attendi secundum effectum.

¶ 2 Prat. Gratia quae recompensat beneficia, est pars iustitiae: sed iustitia respicit aequalitatem danti, & accepti. ergo i gratiarum recompensatione attendendus est magis effectus, quam affectus beneficiantis.

¶ 3 Prat. Nullus potest attendere ad id, quod ignorat: sed solus Deus cognoscit interiorem affectum. ergo non potest fieri gratiae recompensatio secundum affectum.

SED CONTRA est, quod Seneca dicit in primo de Beneficijs. * Nonnumquam magis nos obli- gat qui dedit parua magnifice, qui exigui tribuit, sed liberter.

RESPON. Dicendum, quod recompensatio beneficij potest ad tres virtutes pertinere, scilicet ad iustitiam, & ad amicitiam. Ad iustitiam quidem pertinet, quoniam recompensatio habet rationem debiti legalis, sicut in mutuo, & alijs humanis modis: & in tali recompensatio debet attendi in quantitate danti. Ad amicitiam autem pertinet recompensatio beneficij, & sicut ad virtutem gratiae secundum quod habet rationem debiti moralis, aliter tamen, & aliter. Nam in recompensatione amicitiae oportet respectum haberi ad amicitiae causam. Vnde in amicitia utilis debet recompensatio fieri secundum utilitatem, quam quis ex beneficio consecutus est. In amicitia autem honesta debet recompensatio haberi respectus ad electionem, siue ad affectum dantis, quia hoc praecipue requiritur ad virtutem, ut dicitur in 8. Ethic. * Et similiter, quia gratia respicit beneficium secundum quod est gratis impensum, quod

A quidem pertinet ad affectum: ideo etiam gratiae recompensatio attendit magis affectum dantis, quam effectum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod omnis actus moralis ex voluntate dependet. Vnde beneficium secundum quod est laudabile, prout ei gratiae recompensatio debetur, materialiter quidem consistit in effectu, sed formaliter, & principaliter in voluntate. Vnde Seneca dicit in primo de Beneficijs. * Beneficium non in eo, quod fit, aut datur, consistit, sed in ipso dantis, aut facientis animo.

AD SECVNDVM dicendum, quod gratia est pars iustitiae, non quidem sicut species generis, sed per quandam reductionem ad genus iustitiae, ut supra dictum est. Vnde non oportet, quod eadem ratio debiti attendatur in utraque virtute.

AD TERTIVM dicendum, quod affectum hominis per se quidem solus Deus videt, sed secundum quod per aliqua signa manifestatur, potest etiam ipsum homo cognoscere. Et hoc modo affectus beneficiantis cognoscitur ex ipso modo, quo beneficium tribuitur, puta, quia gaudenter, & prompte aliquis beneficium impendit.

ARTICVLVS VI.

Vtrum oporteat aliquem plus exhibere in recompensatione, quam suscepit in beneficio.

AD SEXTVM sic proceditur. Vbi, quod non oporteat aliquem plus exhibere in recompensatione, quam suscepit in beneficio. Quibusdam enim sicut parentibus, nec est equalis recompensatio fieri potest, sicut Philo. dicit in 8. Ethic. * sed virtus non conatur ad impossibile. non ergo gratiae recompensatio tendit ad aliquid maius.

¶ 2 Prat. Si aliquis plus recompensat, quam in beneficio accepit, ex hoc ipso quasi aliquid de nouo datur: sed ad beneficium de nouo datum tenet homo gratiam recompensare. ergo ille qui primo beneficium dederat, tenet aliquid maius recompensare, & sic procederet in infinitum: sed virtus non conatur ad infinitum, quia infinitum aufert naturam boni, ut dicitur in 2. Meta. * ergo gratiae recompensatio non debet excedere acceptum beneficium.

¶ 3 Prat. Iustitia in aequalitate consistit: sed maius, est quidam aequalitatis excessus. cum ergo in qualibet uirtute excessus sit vitiosus, videtur, quod recompensare aliquid maius accepto beneficio sit vitiosum, & iustitiae oppositum.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 5. Ethic. * Re famulari oportet ei qui gratiam fecit, & rursum ipsum recipere, quod quidem fit, dum aliquid maius retribuitur. ergo recompensatio debet tendere ad hoc, quod aliquid maius faciat.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, recompensatio gratiae respicit beneficium secundum voluntatem beneficiantis. In quo quidem praecipue hoc commendabile videtur, quod gratis beneficium contulit, ad quod non tenebatur: & ideo qui beneficium accepit, ad hoc obligatur ex debito honestatis, ut sicut aliquid gratis

cente, quod amicitia est virtus. Vel quia amicitia saltem est cum virtute, in eam promul- iudicium de virtute, & de conueniente ad virtutem. Amicitia namque est virtus, aut cum virtute. Et propterea potest dici virtus concomitantem, quia virtute consequitur. Et nota demum ex litera praedicam negotiorum, quod si grati esse debet, quantum lucri sibi accersit ex beneficio amicitiae utilis, considerare debet. Quo fit ut qui ad quantitatem lucri respiciendo remunerant, supponant beneficium utilitatis gratia beneficium praestitisse obsequio pacto &c. Nam si honesti gratia beneficium collatum supponerent, non metuerent proprium lucrum in recompensando beneficium, sed affectum beneficiorum. Et haec de tota hac quae cum dictis in quaestione sequenti dicta sufficiant.

lib. i. c. 6. et ca. prin.

Q. 8a.

Super

Inf. q. 107. ar. 2. cor.

lib. 8. circa finem li. 10. mo 5.

lib. 1. tex. 8. 10. 3.

li. 5. c. 5. pau lo post principium, t. 5.

Art. p. 100. & ar. 3.